

Mitä indikaattorit kertovat

1. Alkoholijuomien myynti asukasta kohti 100 %:n alkoholina, litraa

Tietosisältö

Indikaattori ilmaisee vuoden aikana kunnan alueella Alkon myymälöistä myydyn ja kunnan alueella sijaitseviin elintarvikeliikkeisiin, kioskeihin, huoltoasemille ja anniskeluravintoloille toimitettujen alkoholijuomien määrän 100 %:n alkoholina laskettuna litroina jokaista vastaavalla alueella asuvaa kohden. Indikaattori kuvaa alkoholijuomien tilastoidun myynnin määrää asukasta kohden.

Tulkinta

Alkoholijuomien myynti käsittää kunnan alueella Alkon myymälöistä myydyn ja kunnan alueella sijaitseviin elintarvikeliikkeisiin, kioskeihin, huoltoasemille ja anniskeluravintoloille toimitetut alkoholijuomat eli tiedot kuvaavat kunnan alueella tehtyä kauppaa, eivätkä pelkästään kuntalaisten omia ostoja. Kunnan alueella alkoholijuomia ostavat ja anniskelupalveluja käyttävät kunnan asukkaiden lisäksi ulkopaikkakuntalaiset ja myös ulkomaalaiset. Alkoholijuomien ostot toisen kunnan alueelta voivat johtua työmatkoista, lomamatkoista, anniskeluravintoloiden ja Alkon myymälöiden sijainneista sekä kuntalaisten ostosmatkojen luontevasta suorittamisesta oman asuinkunnan ulkopuolelle. Alkoholijuomien myyntiä voidaan kutsua seutukuntaa suuremmissa aluekokonaisuuksissa tilastoiduksi alkoholikulutukseksi.

Tilastoidun alkoholikulutuksen lisäksi alkoholijuomien kokonaiskulutus sisältää ns. tilastoimattoman alkoholikulutuksen eli turistien matkoilta tuoman alkoholin, laillisen ja laittoman kotivalmistuksen, korvikkeet ja salakuljetetun alkoholin. Jos nämä alkoholierät ovat suuret, jää tilastojen ulkopuolelle huomattava osa kulutetusta alkoholista. Tällöin tilastot eivät kuvaa erityisen hyvin alkoholin kulutuksen määrää eivätkä aina edes kulutuksen kehitystä. Tilastoimaton kulutus arvioidaan vuosittain. Arvio tehdään pääsääntöisesti vain koko maan tasolla. Tilastoimattoman kulutuksen osuus tilastoidusta on runsas viidennes.

Tulkinta Kunnan avainpäihdeindikaattoreihin liittyen:

Paikallisten alkoholihaittojen osalta tarkastelussa on hyvä tarkastella myös anniskelulupien ja asiakaspaikkojen määrää suhteessa asukasluukuun. Mitä laajempaa on tarjonta, sitä enemmän alkoholia kulutetaan ja sitä todennäköisempiä ovat alkoholiin liittyvät riskitilanteet ja alkoholiin liittyvät haitat. Alkoholin käytön ja hallussapidon ikärajavälvonnan toimivuus on myös eräs tässä yhteydessä tarkasteltava tekijä.

Kysymyksiä kuntakohtaisen pohdinnan tueksi

- Mistä kuntalaiset hankkivat käyttämänsä alkoholin (oma kunta/naapurikunta/seutukunta, ym.)?
- Mikä on alkoholijuomien myynnin kehitys kunnassa entä ajallinen vaihtelu vuoden sisällä ja pitkällä aikavälillä?
- Mikä on vähittäismyynnin osuus myydystä alkoholista ja vähittäismyyntipisteiden määrä kunnassa?(Lisätietoja lääninhallitukselta)
- Mikä on vähittäismyynnin ja anniskelun suhde? Anniskelun asiakaspaikkojen määrä (pysyvät luvat) suhteessa asukasluukuun? Vähittäismyyntipisteiden määrä/asukasluku?(Lisätietoja lääninhallitukselta)

- Miten alkoholin myynnin ajallinen vaihtelu ja alueellinen rakenne näkyvät poliisin tilastoissa? Esim. häiriökäyttäytyminen julkisilla paikoilla, säilöönotot. (Lisätietoja kihlakunnan poliisilaitoksilta)
- Kuinka moni peruskouluikäisistä käyttää alkoholia? (Kouluterveyskysely: <http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely>)

1. Toimeentulotukea saaneet henkilöt vuoden aikana, % asukkaista

Tulkinta

Indikaattori kertoo toimeentulotukea saaneiden henkilöiden osuuden tarkasteltavan alueen väestöstä. Kotitalouden kaikki toimeentulotuen saajat on tähän tilastoon laskettu erikseen, eli myös lapset ovat mukana laskennassa. Toimeentulotuen saajien väestöosuudet ovat korkeita sekä pitkälle teollistuneissa kunnissa että köyhissä maaseutukunnissa. Teollistuneen paikkakunnan kalliit elinkustannukset sekä toisaalta maaseutukuntien työelämän ulkopuolella oleva passiiviväestö nostavat toimeentulotuen saajien väestöosuutta.

Tulkinta Kunnan avainpäihdeindikaattoreihin liittyen:

Indikaattori kertoo yhteiskunnallisesta syrjäytymisuhasta, sillä toimeentulotuki on viimesijaisin toimeentulon tukimuoto. Toimeentulotuen saaminen on läheisesti työttömyyteen liittyvä indikaattori.

Kysymyksiä pohdinnan tueksi

- Millaisin perustein kunnassa myönnetään ehkäisevää toimeentulotukea?
- Miten paljon ja millaisissa tapauksissa ehkäisevää toimeentulotukea myönnetään?

3. Työttömyys %

Tulkinta

Kunnan avainpäihdeindikaattoreihin liittyen:

Työ toimii usein elämän rytmittäjänä ja työttömyyden kohdatessa riski syrjäytymiselle ja lisääntyneelle päihteiden käytölle kasvaa. Runsas päihteiden käyttö voi myös johtaa työttömyyteen. Toisaalta työssä kiinni pysyminen voi edesauttaa päihteidenkäytön hallintaa. Työttömyyden yleisyys päihdeongelmaisilla tulee esille päihdetapauslaskennoissa ja huumehoidon tietojärjestelmässä.

Kysymyksiä kuntakohtaisen pohdinnan tueksi

- Miten työttömien terveydenhuolto on järjestetty kunnassa?
- Miten työttömyys näkyy kunnan toimeentulotukimenoissa?
- Millaisin toiminnoin kunnassa työttömiä pyritään aktivoimaan?

4. Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17 -vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

Tietosisältö

Indikaattori ilmaisee vuoden aikana kodin ulkopuolelle sijoitettujen 0-17 -vuotiaiden lasten osuuden prosentteina vastaavanikäisestä väestöstä. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Lapsella tarkoitetaan lastensuojelulain mukaan henkilöä, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta. Nuorella tarkoitetaan henkilöä, joka ei ole täyttänyt 21 vuotta.

Sisältää kodin ulkopuolelle avohuollon tukitoimena sijoitetut, kiireellisesti huostaan otetut, huostaan otetut, tahdonvastaisesti huostaan otetut, jälkihuollossa olevat sekä yksityisesti sijoitetut 0-17-vuotiaat lapset.

Tulkinta

Luvut sisältävät kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten määrät. Mukana luvuissa ovat myös avohuollon tukitoimena sijoitetut lapset ja nuoret. Kokonaiskuvan saamiseksi kodin ulkopuolelle sijoitettujen rinnalla voi tarkastella lastensuojelun avohuollon piirissä olevien lasten ja nuorten määriä ja osuuksia.

Tulkinta Kunnan avainpäihdeindikaattoreihin liittyen:

Kodin ulkopuolelle sijoitusten taustalla voivat olla niin vanhemmista kuin lapsistakin johtuvat syyt. Usein taustalla on päihteiden käyttö. Tämän indikaattorin rinnalla olisi hyvä tarkastella lastensuojeluilmoitusten pitkän aikavälin tilastoja, joissa ilmenevät muutokset heijastuvat myös huostaanottoilastoihin. Avohuollon tukitoimien lisääminen voi vähentää sijoitusten määrää, mutta samalla se voi lisätä huostaanottojen määrää kun lastensuojelullisia toimenpiteitä vaativia tilanteita tulee enemmän esille.

Vaikka valtakunnallisesti ei ole saatavissa tilastotietoa päihteiden käytön yhteydestä huostaanottoihin tai avohuollon tukitoimiin, antavat paikalliset selvitykset jotain kuvaa päihde-
ehtoisten huostaanottojen yleisyydestä. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla (2005) tehdyn selvityksen mukaan vanhempien päihdeongelmat olivat yleisin alle 12-vuotiaiden lasten huostaanoton tarvetta aiheuttava tekijä. 13-17 -vuotiailla nuorilla nuoren oma päihteiden käyttö oli tekijänä yli kolmanneksessa huostaanotoista.

Kysymyksiä kuntakohtaisen pohdinnan tueksi

- Paljonko lastensuojeluilmoituksia kunnassa tehdään?
- Millaisia avohuollollisia tukitoimia kunnassa järjestetään? Millaisia muutoksia niiden järjestämisessä on tapahtunut?
- Millaista yhteistyötä lastensuojelu ja päihdepalvelut kunnassa tekevät?
- Millaiset ovat sijaishuollon resurssit suhteessa tarpeeseen?
- Millaiset ovat sijaishuollon kustannukset kunnassa?

5. Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1000 asukasta

Tietosisältö

Indikaattori ilmaisee poliisin tietoon tulleiden väkivaltarikosten eli henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten osuuden tuhatta asukasta kohti. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Kyseessä ovat sellaiset väkivaltarikokset, joista on tehty rikosilmoitus, rangaistusvaatimusilmoitus tai annettu rikesakko. Suuri osa rikoksista ei tule poliisin tietoon. Rikokset kirjataan tekopaikan mukaan.

Väkivaltarikoksiin sisältyvät murhat ja tapot sekä henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset.

Tulkinta

Tulkinta Kunnan avainpäihdeindikaattoreihin liittyen:

Väkivaltarikostilastoissa tapahtuvat muutokset heijastavat suurelta osin päihteiden käytössä tapahtuvia muutoksia. Henkirikoksista 80%:iin on arvioitu liittyvän päihteiden käyttöä. Pahoinpitelyrikoksiin syylliseksi epäillyistä (2005) lähes 70% oli päihteiden vaikutuksen alaisina ja vastaava luku ryöstörikoksissa oli 56%. (Lehti & Sirén, ks. alla oheislukemisto) Poliisin tietoon tulee vain osa väkivaltarikoksista. Toisenlainen näkökulma saadaan uhri-tutkimuksen kaltaisilla väestöhaastatteluilla. (Heiskanen, Sirén & Aromaa, ks. alla oheislukemisto).

Alkoholin ja väkivallan yhteys liittyy nimenomaan alkoholihumalan ja väkivallan yhteyteen. Väkivallan riski kasvaa vuorovaikutustilanteissa, joissa osapuolet tai ainakin joku paikallaolijoista on humalassa. Kohtuukäyttö ei lisää väkivaltaisen käyttäytymisen todennäköisyyttä.

Kysymyksiä kuntakohtaisen pohdinnan tueksi

- Millainen on paikallinen ilmoittamisen kynnyks? Puututaanko itse vai tilataanko mieluummin ambulanssi? Kuinka suuri osa kunnassa tapahtuneista väkivaltarikoksista arviolta tulee poliisin tietoon?
- Millainen on alkoholin osuus kotihälytyksissä?
- Mikä osuus väkivaltarikoksista on alle 18 v. tekemiä? Millainen on sukupuolten välinen ero? (Lisätietoa kihlakunnan poliisilaitoksilta)
- Millaisia eroja on lukumäärällisesti pahoinpitelytilastoissa (lievä pahoinpitely, pahoinpitely, törkeä pahoinpitely) ja mikä on perheväkivaltatapausten osuus väkivaltatilastoissa? (Lisätietoa kihlakunnan poliisilaitoksilta)
- Millainen on kunnan nk. "tyypillinen" väkivaltarikos? (Lisätietoa kihlakunnan poliisilaitoksilta)
- Kuinka suuri osa poliisin tietoon tulleista väkivaltarikoksista tapahtuu kotona, kuinka suuri osa tapahtuu julkisella paikalla? Millaisia trendejä väkivallan tapahtumapaikoissa on nähtävissä?
- Vaikuttaako väkivaltarikosten määrä kuntalaisten kokemaan turvallisuudentunteeseen?
- Millaisia kustannuksia väkivaltarikokset aiheuttavat kunnalle?
- Kuinka helposti/nopeasti poliisi on saatavilla paikalle? Kuinka usein rikosnimeke ehtii vaihtua ennen poliisin ehtimistä paikalle?
- Mikä on kunnan katuturvallisuusindeksi?
- Millä tavalla kunnan turvallisuussuunnitelmassa on päihteet nostettu esiin?

6. Poliisin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset / 1000 asukasta

Tietosisältö

Indikaattori ilmaisee poliisin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset tuhatta asukasta kohti. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Rattijuopumukset kirjataan tapahtumapaikan mukaan.

Tulkinta

Tulkinta Kunnan avainpäihdeindikaattoreihin liittyen:

Indikaattori kuvaa paitsi rattijuoppoon itseensä, myös ympäristöön kohdistuvaa turvallisuusriskiä. Alkoholin kulutuksen kasvun rinnalla myös rattijuopumukset ja rattijuopumushenkilövahinkojen määrä on kasvanut. Rattijuopumus-indikaattori on osittain riippuvainen viranomaisten aktiivisuudesta, sillä paljon rattijuopumuksia jää myös kirjaamatta ja paikkakuntakohtaiset erot voivat olla suuriakin riippuen esimerkiksi poliisin resursseista ja paikallisesta kulttuurista. Myös alaikäisten moporattijuopumukset ovat tärkeä tarkasteltava asia. Liikennevirtatutkimukset täydentävät poliisin tietoon tulleiden rattijuopumusten antamaa kuvaa rattijuopumusten yleisyydestä. Rattijuopumusten yhteydessä on hyvä pohtia myös niiden yhteyttä anniskelupaikkaverkoston läheisyyteen.

Kysymyksiä kuntakohtaisen pohdinnan tueksi

- Millaiset resurssit poliisilla on puuttua rattijuopumuksiin kunnan alueella?
- Millaiseksi ympäristön turvallisuusriskiksi rattijuopot kunnan alueella koetaan?
- Millaista on kuntalaisten suhtautuminen juopuneena ajamiseen?
- Millä tavalla nuorten rattijuopumukset näkyvät kunnassa?
- Minkä verran arvioidaan päihtyneitä lähtevän paikallisista/seudullisista anniskelupaikoista autoilla - reagoidaanko ilmiöön?

7. Päihdehuollon avopalveluissa asiakkaita / 1000 asukasta

Tietosisältö

Indikaattori ilmaisee kuntien kustantamia päihdehuollon avopalveluita vuoden aikana A-klinikoilla tai nuorisoasemilla käyttävien asiakkaiden määrää tuhatta asukasta kohden. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Asiakkaiden lukumäärään vuoden aikana lasketaan kukin henkilö vain kerran riippumatta kuinka monta kertaa hän on ollut asiakkaana.

Tulkinta

A-klinikoilla tai nuorisoasemilla käyvien asiakkaiden määrä suhteutettuna koko väestöön kuvaa osaltaan alkoholin ja huumeiden käytön aiheuttamia ongelmien määrää ja niiden vaikeusastetta. On kuitenkin huomattava, että kuntien tarjoamien päihdehuollon avopalveluiden määrä riippuu myös käytettävissä olevista resursseista sekä vallitsevista käytännöistä.

Tulkinta Kunnan avainpäihdeindikaattoreihin liittyen:

Mikäli A-klinikkaa tai nuorisoasemaa ei paikkakunnalla ole, tapahtuvat avopalveluasioinnit lähinnä terveyskeskuksissa. Vaikka A-klinikan tai nuorisoaseman palveluun kauemmas olisikin käyttösopeutus, ei maantieteellisesti etäisen avopalvelun käyttöaste välttämättä kerro

palvelutarpeesta. Asiakkaat eivät välttämättä ole halukkaita kulkemaan kaukana sijaitsevissa avopalveluissa vaikka matkakustannuksetkin korvattaisiin. Toisaalta etenkin pieneltä paikkakunnalta saatetaan haluta lähteä omalta paikkakunnalta pois hoitamaan päihdeongelmaa.

Kysymyksiä kuntakohtaisen pohdinnan tueksi

- Miten kunta järjestää päihdehuollon avopalvelut (terveyskeskuksessa/sosiaalitoimistossa/A-klinikalla/nuorisoasemalla, tms.)? Millaisia muutoksia palveluiden järjestämisessä on tapahtunut?
- Millä tavalla päihdepalveluiden tarjonta kunnassa vastaa tarpeeseen? Kuinka nopeasti tilanearvioon/hoitoon pääsee?
- Millaisia muutoksia kunnan A-klinikoiden ja nuorisoasemien asiakasmäärissä ja -rakenteissa on tapahtunut?
- Miten palveluohjaus kunnassa toimii päihdepalveluiden osalta?

8. Päihdehuollon laitoksissa hoidossa olleet asiakkaat / 1000 asukasta

Tietosisältö

Indikaattori ilmaisee vuoden aikana päihdehuollon katkaisu- ja kuntoutusyksiköissä laitoshoidossa olleiden asiakkaiden osuuden tuhatta asukasta kohden. Tiedot kattavat kunnan päihdepalvelujen oman tuotannon ja palvelujen ostot ns. kunnan kustantamat palvelut. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa.

Tulkinta

Päihdehuollon laitoksissa hoidossa olleiden määrä suhteutettuna koko väestöön kuvaa osaltaan alkoholin ja huumeiden käytön aiheuttamia ongelmien määrää ja niiden vaikeusastetta. On kuitenkin huomattava, että kuntien kustantaman laitoshoidon määrä riippuu myös käytettävissä olevista resursseista sekä vallitsevista hoitokäytännöistä.

Tulkinta Kunnan avainpäihdeindikaattoreihin liittyen:

Tätä indikaattoria on syytä tarkastella rinnan Päihdeiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidetut potilaat tuhatta asukasta kohden -indikaattorin (1278) kanssa. Mikäli laitospalveluja tai niiden ostosopimusta ei kunnassa ole, näkyvät asiakkaat todennäköisesti sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla. Laitospalvelujen vähäinen käyttö ei näin ollen välttämättä kerro palvelujen vähäisestä tarpeesta, vaan siitä miten näitä palveluja on saatavilla.

Kysymyksiä kuntakohtaisen pohdinnan tueksi

- Miten kunnan päihdehuollon avopalvelut on järjestetty?
- Miten katkaisuhoidot kunnassa järjestetään?
- Missä palveluissa kuntalaisella on mahdollista saada päihdehuollon kuntoutusta?
- Onko päihdepalveluiden avo- ja laitoshoidon järjestämistapa kunnassa tarkoituksenmukainen ja tarvetta vastaava?

9. Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidetut potilaat / 1000 asukasta

Tietosisältö

Indikaattori ilmaisee vuoden aikana alkoholi, huumausaine, lääkeaine tai korvikkeet - päädiagnooseilla sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidossa olleiden lukumäärän tuhatta asukasta kohti. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa.

Tulkinta

Päihteiden käytön vuoksi sairaalahoitoa tarvinneiden potilaiden määrä suhteutettuna koko väestöön kuvaa osaltaan päihteiden käytön aiheuttaman sairauksien määrää ja vaikeusastetta. On kuitenkin huomattava, että sairaalahoidon määrä riippuu myös käytettävissä olevista resursseista (esim. miten päihteisiin liittyvää sairaalahoitoa ja/tai avohoitoa alueella tarjolla) sekä vallitsevista hoitokäytännöistä.

Tulkinta Kunnan avainpäihdeindikaattoreihin liittyen:

Mikäli kunnassa on päihdehuollon erityispalveluita (esim. päihdehuollon laitoksia; katkaisut ja päihdekuntoutus), hoidetaan sairaaloissa ja terveyskeskusten vuodeosastoilla todennäköisesti vähemmän päihteiden vuoksi hoitoa tarvitsevia asiakkaita. Tätä indikaattoria on syytä tarkastella rinnan Päihdehuollon laitoksissa hoidossa olleet asiakkaat / 1000 asukasta -indikaattorin (1270) kanssa. Sama asiakas voi olla molemmissa hoito-/palvelumuodoissa asiakkaana saman vuoden aikana.

Kysymyksiä kuntakohtaisen pohdinnan tueksi

- Miten kunnan päihdehuollon avopalvelut on järjestetty?
- Miten katkaisuhoidot kunnassa järjestetään?
- Missä palveluissa kuntalaisella on mahdollista saada päihdehuollon kuntoutusta?
- Onko päihdepalveluiden avo- ja laitoshoidon järjestämistapa kunnassa tarkoituksenmukainen ja tarvetta vastaava?

10. Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % 8.- ja 9.-luokan oppilaista

Tietosisältö

Indikaattori ilmaisee ainakin kerran marihuanaa, hasista, ekstaasia, Subutexia, heroiniä, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä tai muita vastaavia huumeita kokeilleiden peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisten osuuden prosentteina kyselyyn vastanneista ko. ikäluokassa.

Tulkinta

Muutoksia tarkasteltaessa trendistä poikkeaviin yksittäisten vuosien tuloksiin täytyy suhtautua kriittisesti. Mitä pienempi kunta on sitä todennäköisempää on satunnainen vaihtelu. Mikäli kunnassa on noin 100 vastaajaa, muodostaa yksi vastaaja yhden prosenttiyksikön. Muutoksen tulisi olla pienessä (alle 100 vastaajan) kunnassa vähintään 5 prosenttiyksikköä, jotta siihen kannattaa kiinnittää huomiota. Suuremmissa kunnissa jo 2 prosenttiyksikön muutos on merkittävä.

Indikaattori on muodostettu useasta erillisestä kysymyksestä. Tulokset yksittäisistä kysymyksistä on tilattavissa maksua vastaan THL:sta. Kouluterveyskyselyn mukaan yksittäisistä huumeita yleisimmin oli kokeiltu hasista tai marihuanaa.

Tulkinta Kunnan avainpäihdeindikaattoreihin liittyen:

Indikaattorin tulkinnassa on hyvä huomioida vastaustilanteen erityisyys. Oppilaat täyttävät kyselyn opettajan valvonnassa, mutta oppilailla voi olla sosiaalisia paineita vastata liioitellen mikäli muut oppilaat pyrkivät näkemään vastauksia. Lainvastaisuuden vuoksi tilastotietoa huumausaineiden käytöstä on vaikeampi saada kuin päihdeiden käytöstä. Tämän vuoksi paikallisella tiedolla on tärkeä merkitys huumausainekysymysten tulkinnassa. Paikallisessa tulkinnassa kannattaa hyödyntää muun muassa poliisien ja terveydenhuollon tietämystä.

Kysymyksiä kuntakohtaisen pohdinnan tueksi

- Mitä laittomia huumeita paikkakunnalla liikkuu, millainen on huumausaineiden saatavuus paikkakunnalla?
- Mistä huumeet alueelle tulevat?
- Millaisia toimenpiteitä on käytetty huumeiden käyttöön puuttumisessa ja miten ne ovat vaikuttaneet?

11. Päihdehuollon asumispalveluissa asiakkaita / 1000 asukasta

Tietosisältö

Indikaattori ilmaisee kuntien päihdehuollon asumispalveluita vuoden aikana päihdehuollon asumispalveluyksiköissä tai ensisuojusta käyttävien asiakkaiden määrää tuhatta asukasta kohden. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Asiakkaiden lukumäärään vuoden aikana lasketaan kukin henkilö vain kerran riippumatta kuinka monta kertaa hän on ollut asiakkaana.

Tulkinta

Päihdehuollon asumispalveluita käyttävien määrä suhteutettuna koko väestään kuvaa osaltaan alkoholin ja huumeiden käytön aiheuttamia ongelmien määrää ja niiden vaikeusastetta. Osaksi päihdeasiakkaille suunnatut asumispalvelut toteutetaan osana kunnan sosiaalihuollon yleisiä asumispalveluja, joista ei ole saatavissa eritellysti tietoja päihdeasiakkaiden osuudesta asumispalveluissa. On lisäksi huomattava, että kuntien tarjoamien asumispalveluiden määrä riippuu myös käytettävissä olevista resursseista sekä vallitsevista käytännöistä.

Tulkinta Kunnan avainpäihdeindikaattoreihin liittyen:

Asumispalveluiden puutteellisuus voi näkyä asunnottomien ja tilapäissuojien käyttäjien määrässä. Asunnottomuus painottuu isoihin keskuksiin, erityisesti pääkaupunkiseudulle.

Kysymyksiä kuntakohtaisen pohdinnan tueksi

- Miten päihde-ehdoiset asumispalvelut kunnassa järjestetään?
- Kirjautuvatko yksityiset tukiasunnot tähän? Mihin tukiasuminen ylipäänsä kirjautuu?
- Vastaavatko päihdehuollon asumispalvelut olemassa olevaan tarpeeseen? Minkä verran kunnassa on asunnottomia, ulkona majailevia, tilapäissuojien käyttäjiä?

- Millaisia tukimuotoja asumispalvelujen käyttäjille on kunnassa järjestetty, jotta he kykenisivät järjestetyt asunnot pitämään?
- Kuinka suuri osa yleisten asumispalveluiden asukkaista on päihdeasiakkaita? Miten kunnassa käytetään ensisuoja?

12. Päihdehuollon nettokustannukset, euroa / asukas

Tietosisältö

Indikaattori ilmaisee kuntien kustantamien päihdehuollon erityispalveluihin sekä raittiustyöhön suunnattujen palveluiden nettokustannuksia asukasta kohden. Nettokustannukset lasketaan vähentämällä käyttökustannuksista käyttötuotot. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa.

Tulkinta

Päihdehuollon nettokustannusten määrä suhteutettuna koko väestöön kuvaa osaltaan alkoholin ja huumeiden käytön aiheuttamia ongelmien määrää ja niiden yleisyyttä. On kuitenkin huomattava, että kuntien kustantamien palveluiden määrä riippuu myös kuntien käytettävissä olevista resursseista, rahavirtojen ohjauspainotuksista sekä vallitsevista käytännöistä.

Tulkinta Kunnan avainpäihdeindikaattoreihin liittyen:

Kattavaa ja vertailukelpoista 'kuntamittaria', jossa päihdehuollon nettokustannukset olisivat täysin vertailukelpoisia, on mahdotonta saada rakennettua. Päihdepalvelut järjestetään kunnissa eri tavoin, jolloin myös päihdeisiin liittyvät kustannukset näkyvät eri tavoin. Päihdehuollon nettokustannukset voivat antaa vain viitteellisen kuvan päihdeongelmien laajuudesta, sillä päihdehuollon nettokustannukset näyttävät pienen osan päihdepalveluista aiheutuvista kustannuksista. Päihdehuollon nettokustannuksissa eivät näy esimerkiksi sairaaloissa ja terveyskeskuksissa tehty päihdetyö, eivätkä päihde-ehtoiset asumispalvelut, mikäli ne on kunnassa kirjattu osaksi yleisiä asumispalveluita.

Päihdehuollon erityispalveluiden käyttö voi painottua alkuvuodelle ja kustannussyistä vähetä loppuvuotta kohden. Tällöin indikaattori ei anna oikeaa kuvaa päihdepalvelujen tilasta, vaan kertoo talousarviossa määritellyn tarpeen päihdepalvelujen kysynnän sijaan.

Indikaattori voi antaa vertailukelpoisen kuvan kunnan sisällä päihdehuollon nettokustannuksissa tapahtuvista muutoksista, kun samalla otetaan huomioon palvelujärjestelmässä tapahtuneet muutokset. Kuntien välinen vertailu edellyttää palvelurakenteeltaan ja väestöltään samantyyppisen kunnan löytämistä vertailukohdaksi.

Kysymyksiä kuntakohtaisen pohdinnan tueksi

- Miten päihdepalvelut on kunnassa järjestetty?
- Mitkä palvelut kirjautuvat päihdehuollon erityispalveluihin ja mitä päihde-ehtoisia palveluita kirjautuu peruspalveluihin? Mihin ennaltaehkäisevän päihdetyön kustannukset kirjautuvat?

- Millainen käytäntö päihdehuollon erityispalvelujen järjestämisen suhteen kunnassa on? Onko päihdehuollon erityispalveluihin yhtä helppoa saada lähete alkuvuodesta kuin loppuvuodesta?
- Mikä on kunkin päihdepalvelun yksikköhinta/päivähinta?
- Millaisia kunnan päihdepalvelujen asiakasmäärät ovat?
- Miten päihdehuollon kustannuksia saataisiin ennaltaehkäistyä?
- Millä sektoreilla ennaltaehkäisyä pitäisi tehostaa? Millaisia toimenpiteitä ja puuttumista tämä tarkoittaisi?

13. Päähtyneiden säilöönnotot / 1000 asukasta

Tietosisältö

Indikaattori ilmaisee päähtymyksen vuoksi säilöön otettujen osuuden tuhatta asukasta kohti. Turvallisuuteen ja järjestykseen liittyvä indikaattori, joka kertoo osaltaan myös viranomaisten aktiivisuudesta ja resursseista. Säilöönnotto päähtymyksen vuoksi tehdään henkilön turvaamiseksi.

Tulkinta

Poliisi toimittaa päähtyneen henkilön selviämisasemalle tai muuhun päähtyneiden selviämispaikkaan. Kunnilla voi olla omia selviämisasemia, tai kunnat ostavat järjestöjen tuottamia selviämisasemapalveluja. Selviämisasemien vähäisyyden vuoksi poliisi joutuu yleensä sijoittamaan päähtymyksen vuoksi säilöönnotetut putkiloihin. Koska kaikilla poliisilaitoksilla ei ole ympärivuorokautista päivystystä, saatetaan päähtyneitä joutua kuljettamaan pitkiäkin matkoja.

Alle 15-vuotiaiden ja alaikäisten osalta poliisilaki määrittelee tarkasti miten säilöönottojen osalta täytyy toimia. Alaikäisten osalta myös kouluterveyskyselystä saa käsitystä nuorten päihdekäyttäytymisestä. Päähtymyksen vuoksi säilöönnotetut on ennen kaikkea suurempia paikkakuntia ja keskuksia koskeva indikaattori. Esimerkiksi yhteispäivystysalueella säilöönottojen määrään voivat vaikuttaa pitkät etäisyydet ja kuntien rajat.

Kysymyksiä kuntakohtaisen pohdinnan tueksi

- Minne päähtymyksen vuoksi säilöönnotetut kunnassa toimitetaan?
- Onko kunnassa kunnan/valtion ylläpitämää selviämisasemaa?
- Millaiset resurssit paikallisella poliisilla on? Minkä verran tehdään omaehtoista partiointia päähtymyksen vuoksi säilöönnotettavien löytämiseksi?
- Miten poliisi valvoo päähtymyksen vuoksi säilöönnotettuja ja millaisissa tilanteissa päähtynyt toimitetaan terveyskeskukseen?
- Millaisin kriteerein päätös päähtyneen säilöönnotosta kunnassa tehdään?

14. Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % 8.- ja 9.-luokan oppilaista

Tietosisältö

Indikaattori ilmaisee alkoholia tosi humalaan asti vähintään kerran kuukaudessa käyttävien peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisten osuuden prosentteina kyselyyn vastanneista ko. ikäluokassa.

Tulkinta

Muutoksia tarkasteltaessa trendistä poikkeaviin yksittäisten vuosien tuloksiin täytyy suhtautua kriittisesti. Mitä pienempi kunta on sitä todennäköisempää on satunnainen vaihtelu. Mikäli kunnassa on noin 100 vastaajaa, muodostaa yksi vastaaja yhden prosenttiyksikön. Muutoksen tulisi olla pienissä (alle 100 vastaajan) kunnissa vähintään 5 prosenttiyksikköä, jotta siihen kannattaa kiinnittää huomiota. Suuremmissa kunnissa jo 2 prosenttiyksikön muutos on merkittävä.

Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan humalajuominen väheni vuoteen 2003 asti, mutta lisääntyi vuonna 2004. Humalajuomisen yleistymiseen on voinut vaikuttaa alkoholiverotuksen aleneminen 1.3.2004. Viro liittyi EU:iin 1.5.2004.

Alla tulkintakysymyksiä Kunnan avainpähdeindikaattoreihin liittyen.

Kysymyksiä kuntakohtaisen pohdinnan tueksi

- Miten nuorten alkoholin käyttö näkyy kunnassa?
- Mistä nuoret saavat käyttämänsä alkoholin?
- Miten alkoholin käytön, hallussapidon ja ikärajojen valvonta toimii kunnassa?
- Millaisia toimenpiteitä on käytetty nuorten alkoholin käyttöön puuttumisessa ja miten ne ovat vaikuttaneet?

15. Tupakoi päivittäin, % 8.- ja 9.-luokan oppilaista

Tietosisältö

Indikaattori ilmaisee kerran päivässä tai useammin tupakoivien peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisten osuuden prosentteina kyselyyn vastanneista ko. ikäluokassa.

Tulkinta

Muutoksia tarkasteltaessa trendistä poikkeaviin yksittäisten vuosien tuloksiin täytyy suhtautua kriittisesti. Mitä pienempi kunta on sitä todennäköisempää on satunnainen vaihtelu. Mikäli kunnassa on noin 100 vastaajaa, muodostaa yksi vastaaja yhden prosenttiyksikön. Muutoksen tulisi olla pienissä (alle 100 vastaajan) kunnissa vähintään 5 prosenttiyksikköä, jotta siihen kannattaa kiinnittää huomiota. Suuremmissa kunnissa jo 2 prosenttiyksikön muutos on merkittävä.

Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan päivittäinen tupakointi on vähentynyt 2000-luvulla.

Alla tulkintakysymyksiä Kunnan avainpähdeindikaattoreihin liittyen.

Kysymyksiä kuntakohtaisen pohdinnan tueksi

- Miten kunnan alueella on pyritty vaikuttamaan oppilaiden tupakoinnin vähentämiseen?
- Millä tavalla kyseiset interventiot näkyvät?
- Millaista on kuntalaisten nuuskan käyttö?